

ΜΕ ΤΟΝ ΗΡΩΑ — ΠΟΙΗΤΗ

Τὸ Μαβίλη τὸν εἶδα γιὰ στερνὴ φορὰ, δυὸ τρεῖς μέρες πρὶ φύγει, ἓνα δειλινό, στὴν ὁδὸ Σταδίου, ἀντικρὺ στὸ Ἀρσάκειο.

Κατέβαινε κι ἀνέβαινε κι ἀνταμωθήκαμε ὄξω ἀπὸ τοῦ Χρυσικόπουλου. Φοροῦσε τὴ στολὴ τοῦ Γαριβαλδινοῦ λοχαγοῦ, πού τόσο τοῦ καλόστεκε στὴν ἀρχοντικὰ κορμοστασιά του.

Εἶτανε ἡ δευτέρη φορὰ πρὶ τὸν ἔβλεπα μὲ τὴν κόκκινη στολή, τὴ Γαριβαλδινή. Τὴν πρώτη φορὰ τὸν εἶδα ἓνα πρωΐ, τὴν ὥρα ποῦδγαῖνε ἀπὸ τὸ «Κεντρικὸ Ξενοδοχεῖο» κὶ δὲ βασιτάχτηκα, χαμογέλασα. Σὰ νὰ πειράχτηκε.

— Γιατί γελᾶς ; μὲ ρώτησε κἀπως αὐστηρά.

— Δὲ γελῶ, ἔτσι ξαφνιάστηκα, πῶς νὰ σ'τὸ πῶ;

Τούτη τὴ φορὰ δὲ γέλασα. Τονὲ χαιρέτησα σοβαρά. Μὲ σταμάτησε.

— Καὶ νὰ ἴδεις πού σὲ ἤθελα ! μοῦ εἶπε. Καὶ λογάριαζα μάλιστα νὰ περάσω κι ἀπὸ τὸ γραφεῖο σου πρὶ φύγω....

— Πότε φεύγεις ;

— Αὔριο μεθαύριο....

— Γιὰ τὴ Μακεδονία ;

— Θαρρῶ γιὰ τὴν Ἑπειρο.... Θὰ πάμε νὰ λευτερώσουμε τὰ καημένα τὰ βουνὰ πού ἀπὸ τὰ παιδιὰτικὰ τὰ χρόνια τὰ βλέπω ἀπὸ τὴ Σπανιάδα μας σκλαβωμένα....

Ἦρεμα, σιγανά, σὰν ἀπὸ μέσα του, χαμογελάστὰ μοῦ τᾶπε τὰ λόγια αὐτά, μὰ μοῦ κάμανε βαθεῖα ἀίστηση, δὲν ξέρω γιατί, ἔτσι σὰν τραγοῦδι λιγερὸ τὰ πῆρα. Μοῦρθε νὰν τοῦ πῶ :

— Ἐακολούθα το, γιατί τῶκοφες ἔτσι ἀπότομα τὸ τραγοῦδι σου ;

— Ἄ, ναί ! μοῦκανε ξάφνω, ὕστερ' ἀπὸ μικρὴ σιωπή. Νά, τί σ' ἤθελα. Μιὰ παραγγελιὰ νὰ σ' ἀφίσω φεύγοντας....

— Ὅ,τι θέλεις....

— Στὰ στενογραφημένα πραχτικὰ τῆς Βουλῆς τυπώθηκε (δὲν καλοθυμάμαι τῶρα ἂ μοῦπε τυπώθηκε ἢ θὰ τυπωθεῖ) ὁ λόγος ποῦδγαλα στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα καὶ μοῦ εἶπανε πῶς κάπια μέρη μοῦ τᾶχουνε ἀλλάξει, παραμορφώσει. Νὰ ζητήσεις λοιπὸν ἓνα ἀντίτυπο ἀπὸ τὸν κ. Ζαβιτοιάνο ἢ ἀπ' ὅπου ἄλλοῦ θέλεις, νὰ παραδᾶλεις τὸ λόγο μου μὲ τὸ κείμενο πού τυπώθηκε στὸ «Νουμᾶ» καὶ ἂν ἔχουν τίποτ' ἀλλάξει, νὰ βγεῖς νὰ διαμαρτυρηθεῖς. Ὁ λόγος μου ὁ σωστός εἶναι κείνος πού τυπώθηκε στὸ «Νουμᾶ», γιατί θυμάσαι, μπροστὰ σου τονὲ διόρθωσα, στὸ «Ξενοδοχεῖο τῶν Ἀθηνῶν», ποῦ-

μενα τότε, πάνου στὸ ἐπίσημο στενογραφημένο κείμενο πού μοῦκανε στείλει ἀπὸ τὴ Βουλὴ. Τὴν ὥρα πού τονὲ διόρθωσα εἶτανε μπροστὰ ὁ κ. Ζαβιτοιάνος κι ὁ κ. Κογεβίνας, εἶχ' ἔρθει κι ὁ κ. Πετροκόκκινος.... Θὰν τὰ θυμάσαι ὄλ' αὐτά....

— Βέβαια καὶ τὰ θυμάμαι....

— Ἔχω τὸ λόγο σου λοιπὸν ;

— Καὶ ρωτᾶς ;

Κουδεντιάζοντας, ἀνεθοκατεβαίναμε μὲ σιγανὴ περπατησιὰ στὸ πεζοδρόμι, ἀπὸ τοῦ Χρυσικόπουλου ἴσαμε τὸν Ἄρειο Πάγο. Μιλοῦσαμε γιὰ διάφορα ζητήματα, ἀνακατωμένα, γιὰ ποίηση, γιὰ πολιτικὰ, γιὰ τίς νίκες τοῦ στρατοῦ μας. Στὴν κουδέντα μας ἀπάνου θυμήθηκε τὰ σονέτα του.

— Δὲ θὰ σοῦ τὸ συχωρέσω ποτέ, μοῦ εἶπε μὲ τὸ δλοφώτεινο καὶ ὀλόγλυκο χαμογέλιο του, τὸ κακὸ πού μοῦκαμες, νὰ δημοσιέψεις τὰ μακαρίτικα ἐκεῖνα σονέτα μου στὸ «Νουμᾶ» μὲ φαρδιὰ πλατιὰ τῶνομά μου....

Τοῦ θύμησα καὶ γὼ κείνο πού μοῦγραψε πρὸ χρόνια, ὅταν τοῦ ζήτησα τὴν ἄδεια νὰ ξανατυπώσω ἀπὸ τὴν «Τέχνη» στὸ «Νουμᾶ», τὰ σονέτα του, πού πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους δὲν τᾶχανε διαβάσει καὶ τὰ λαχταροῦσανε.

«Καλότυχοι οἱ νεκροὶ πού λησμονάνε
τὰ σονέτα τοῦ Μαβίλη.....»

μοῦγραψε τότε ἀπὸ τοὺς Κορφοῦς καὶ μοῦ δῆλωσε ρητὰ πῶς θὰ κόψει κάθε σκέψη μᾶζι μου ἂν τὸ κάμω «αὐτὸ τὸ ἀνοσιούργημα».

Δὲν ἤθελε νὰ γίνεταῖ κουδέντα γιὰ τὰ σονέτα του, στενοχωριότανε, μερικὲς φορὲς μάλιστα καὶ σὰ νὰ θύμωνε, μὰ κάποτε κάποτε παρασερνότανε ἀπὸ τὴν κουδέντα καὶ μιλοῦσε γι' αὐτά, κι ὅχι μόνο μιλοῦσε μὰ καὶ τὰ κριτικάριζε ὁ ἴδιος. Γιὰ τὸ «Excelsior» μοῦχε μιλήσει κι ἄλλοτε, μοῦ μίλησε καὶ τότε.

— Τὸ βρήκανε σκοτεινὸ κι ἀκατανόητο ἄμα τυπώθηκε στὴν «Τέχνη» κι ὅμως εἶναι πολὺ ἀπλὸ καὶ πολὺ κοινὸ ποίημα. Δὲν εἶχανε κι ἄδικα. Ἐκεῖνη μάλιστα ἡ Νίμπρο τοὺς τὰ παραμπέρδεψε. Τὴν παίρνανε γιὰ τὴν Ἰμβρο, τὸ νησί. Ἡ Νίμπρο εἶναι ἓνα χωριὸ στὴν κορφή στὰ Λευκὰ ὄρη τῆς Κρήτης κι ἀνέδηκα κει πάνου στὰ 96, στὴν ἐπανάσταση, μὲ ἄλλους συντρόφους. Τᾶνέβασμα εἶναι κουραστικό, περπατᾶς ὥρες σ' ἓνα φαρᾶγγι, γιομάτο χαλίγια μυτερὰ, ἀπὸ ἓνα μονοπάτι στενὸ, πού ἓνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλονε παγαίνει, μονοσκοῖνι. Πάνου στὴ Νίμπρο μᾶς καλοδέχτηκε μιὰ εὐγενικὰ Κρητικοπούλα, ἡ ἀδερφή τοῦ Συνταγματάρχη Μανουσσογιαννάκη καὶ μᾶς πρόσφερε κρύο νερὸ κρούσταλλο νὰ

ὕγρανουμε τὰ ἡλιοφρυμένα χεῖλια μας. Οἱ ἄθρῳποι κεῖ πάνου εἶναι ἀληθινὰ «ἀγάλματα θεῶν ζωντανεμένα». Τέτια ἐντύπωση μοῦ κάμανε. Τὸ σονέτο τὸ γραψα στὸ βαπόρι, φεύγοντας ἀπὸ τὴν Κρήτη.

Εἶπαμε κι ἄλλα καὶ χωριστήκαμε. Αὐτὸς ἀνέβαινε πρὸς τὸ Σύνταγμα, ἐγὼ κατέβαινα πρὸς τὴν Ὀμόνοια. Δὲ θᾶχα προχωρέσει οὔτε πέντε βήματα, πού τὸν ἄκουσα νὰ μὲ φωνάζει. Στάθηκα.

— Ἄκουσε, μοῦ λέει ζυγώνοντάς με. Μὴν ἀμελήσεις αὐτὸ ποῦ σοῦ εἶπα. Νὰ διαμαρτυρηθεῖς γιὰ τὸ λόγο μου. Ἐγὼ στὸν πόλεμο πάω, μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ξαναγυρίσω....

Κι αὐτὸ χαμογελώντας μοῦ τῆπε.

— Δὲ βαριέσαι, τοῦ ἀποκρίθηκα. Καὶ θὰ ξαναγυρίσεις, καὶ θὰν τὰ ξαναποῦμε, καὶ θὰ διαμαρτυρηθεῖς ὁ ἴδιος γιὰ τὸ λόγο σου. Δὲν ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἀντιπρόσωπο.... Καλὴ ἀντάμωση.

— Στὰ 97 δυὸ φορές πληγώθηκα. Μιὰ στὴν Κρήτη καὶ μιὰ στὴν Ἡπειρο. Αἶ, τρεῖς καὶ ζαβολιὰ τώρα....

Καὶ μοῦσφιξε τὸ χέρι, ἀλοῖμονο, γιὰ στερνὴ φορά. Γιὰ ὦρα πολλὴ συλλογιζόμουνα τὰ λόγια του καὶ στὸ μυαλό μου εἶχε σφηνωθεῖ τούτη ἡ σκέψη: Ὁ Μαβίλης δὲν τὴ φόρεσε τὴ στολὴ τοῦ Γαριβαλδινού γιὰ νὰ παίξει. Ὅ,τι ἀγγίζει ὁ ὑπέροχος αὐτὸς ἄθρῳπος, τ' ἀγιάζει. Θὰ τὴν ἀγιάσει λοιπὸν καὶ τὴ στολὴ τοῦ Γαριβαλδινού μὲ κάτι ὠραῖο. Καὶ γι' αὐτὸ ἄμα ἄκουσα πὼς σκοτώθηκε, δὲν ξαφνιάστηκα.... Δὲς καὶ τὸ περίμενα νὰν τὰκούσω.... Ὁ Μαβίλης πῆγε στὸν πόλεμο γιὰ νὰ σκοτωθεῖ.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ

ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΤΗΣ "ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ," ΤΟΥ ΠΟΛΥΛΑ

τῆ δημοσιευμένη ἀπὸ τὸ Μαβίλη στὸ «Ρῆγα Φεραῖο» τῆς Κέρκυρας. (Φύλλο τῆς 12 Αὐγούστου 1884)

.....«Ἐάν παρατηρήσωμεν μετὰ προσοχῆς τὸν κρινὸν τοῦ λαοῦ ἄνθρωπον, βλέπομεν αὐτὸν οὐχὶ σπανίως ὑψούμενον ὑπὸ τῆς ἐντυπώσεως ἀντικειμένων χαρᾶς ἢ λύπης, ὑπὸ τῆς ἐντυπώσεως σπουδαίων συμβάντων ἢ μαγικῆς τῆς φύσεως θέας. Ἡ ψυχικὴ αὐτῆς μέταρσις ἐκδηλοῦται πρῶτον διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς χάριτος καὶ σεμνοπρεπειᾶς τῶν κινήσεων τοῦ σώματος καὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου, δεύτερον καὶ κυριώτερον διὰ τῆς γλώσσης. Αὐτομάτως ἐπιζητεῖ τὴν κυριολεξίαν, ἐκλέγει ἐκ τῶν προχειρῶν αὐτῆς λέ-

ξεων τὰς περιεκτικωτέρας νοήματος καὶ κατασκευάζει ἐξ αὐτῶν φράσεις βραχείας καὶ ἰσχυρᾶς ἵνα συντόμως καὶ συντόμως δυναθῆ νὰ μεταδώσῃ πᾶν ὅ,τι αἰσθάνεται· μὴ ἀρκούμενος δὲ πολλάκις εἰς τὰς ὑπαρχούσας πλάττει κατ' ἐμφύτους αὐτῆ κανόνας λέξεις νέας καὶ ἐξ αὐτῶν νέας φράσεις, αἵτινες προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβαίνουσαι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα γίνονται τέλος κτήμα δλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰς λέξεις καὶ φράσεις, συμβαίνει εἰς ἰδιαιτέρας περιστάσεις, καὶ εἰς τὰς παροιμίας καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα. Καὶ ἐκεῖ ὀφείλει ὁ συγγραφεὺς νὰ ζητήσῃ τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους του· ἐκεῖ, καὶ ὅπου τῆ εἶναι δυνατόν οὐχὶ ἀλλαχοῦ, δέον νὰ ἀνθολογήσῃ, (ἄς προσέξωσι τὰ ἐπιστημονικὰ ἔμβρυα!) νὰ ἀνθολογήσῃ ὁ ποιητὴς ἢ ὁ μεταφραστὴς ποιήματος· ἐκεῖ νὰ ἀνεύρῃ τὰς λέξεις ἐκείνας, ἄς ἀφοῦ πρότερον θέλει **βαπτίσῃ εἰς τὴ διπλὴ κολυμπήθρα τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φαντασίας**, ὅστερον θέλει μεταχειρισθῆ ἵνα πλάσῃ ἔνθους αὐτὸς ἔνθεον καὶ τὸ καλλιτέχνημα, τὸ ὁποῖον θέλει περιέχει τὴν ὑψίστην αἰσθητὴν φανέρωσιν τοῦ Ἀληθοῦς, τὴν ὀνομαζομένην Καλὸν ἰδεῶδες. Ἐάν δὲ πρὸς τοῦτο μὴ ἀρκῆται εἰς τὴν πρόχειρον ὕλην, ἐπιτρέπεται αὐτῆ, ὄντι κατόχῳ τοῦ θησαυροῦ τῆς γλώσσης του, νὰ πλάσῃ νέας λέξεις ἢ νέα σύνθετα, νὰ εὐρύνη τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπαρχουσῶν λέξεων, μηδέποτε ὁμως ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς γλώσσης, καὶ νὰ ἀρυσθῆ ἐξ ἀρχαιοτέρων φάσεων αὐτῆς ὅσα νομίζει ὅτι θέλουσι συγχωνευθῆ εἰς τὸ ὄλον ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἄρμονία. Αὕτη ἡ πορεία τῶν ξένων ποιητῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἠτύχησαν νὰ εὐρωσι τεθησαυρισμένην ἔλην τὴν γλωσσικὴν ὕλην τοῦ ἔθνους των ἐν τοῖς λεξικοῖς. Αὕτη ἡ πορεία τοῦ ἡμετέρου Σολωμοῦ, ἧς καρποὶ ὑπῆρξαν τὰ ἀθάνατα ἀποσπάσματα τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων καὶ τοῦ Πόρφυρα....

.....Πόσον ἠθελες οἰκτείρῃ ἡμᾶς, ἀθάνατε Σολωμέ, πόσον ἠθελες οἰκτείρῃ τὴν πατρίδα σου, ἐάν ἐβλεπες, ὅτι οἱ Σοφολογιώτατοι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους σὺ **ἔδιδες τὴν εἶδησιν ὅτι τὸ βασιλεῖόν των ἐτελείωσε μὲ τῶν Τούρκων τὸ βασίλειο**, ἐάν ἐβλεπες ὅτι **οἱ ξύλινοι ἐκεῖνοι τύραννοι** βασιλεύουσιν ἐτι καὶ ἐξακολουθοῦσι φωτίζοντες **μὲ μιὰ φύχτα στάχτη στὰ μάτια** τὸ ταλαίπωρον Ἑλληνικὸν ἔθνος! Ἴδου καὶ πάλιν προσπαθοῦσι νὰ ἀποδείξουν ὅτι οἱ στίχοι σου εἶναι ἐσφαλμένοι· ἐσφαλμένοι ἄρα καὶ οἱ στίχοι τοῦ Βηλαρᾶ, τοῦ Μαρκορά, τοῦ Ζαλακώστα, τοῦ Λασκαράτου καὶ τοῦ Τυπάλδου. Ἐσφαλμένα τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ τὰ ἀριστουργήματα τῶν Ἰταλῶν καὶ Ἰσπανῶν. Καὶ διατί; Διότι περιέχουσι συνιζήσεις. Ἡ συνιζήσις, ἰδοὺ ἡ